

Klassieke Olympiaden 2023-2024

Opgaven Grieks

ronde 2

Vooraf aan de leerlingen

- Hieronder tref je een deel van het gelezen pensum aan.
- De Griekse tekst is voorzien van aantekeningen, die je op pagina 4 vindt.
- Er zijn in totaal 25 vragen.
- Bij elke vraag staat aangegeven hoeveel punten deze waard is.
- De tijd waarin de toets afgenomen wordt, bedraagt maximaal 90 minuten. Leerlingen met dyslexie krijgen 15 minuten extra.
- Wanneer er als antwoord een Grieks citaat wordt gevraagd, dan adviseren wij om deze woorden in de tekstbijlage binnen Exam.net te selecteren, te kopiëren en vervolgens in de uitwerking te plakken.
- Het gebruik van een woordenboek Grieks-Nederlands is toegestaan, zoals bij het Centraal Eindexamen.
- Het gebruik van een woordenboek Nederlands is niet toegestaan.
- Na de pauze volgt de creatieve opdracht.

Καλὴν τύχην ὑμῖν εὐχόμεθα!

Tekst

10 Ἐμοὶ γὰρ ξένος Κῦρος ἐγένετο
11 καὶ με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος τά τε ἄλλα ἐτίμησε καὶ μυρίους ἔδωκε
12 δαρεικούς· οὐς ἐγὼ λαβὼν οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθέμην ἐμοὶ οὐδὲ
13 καθηδυπάθησα, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ἔδαπάνων. Καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς
14 Θρακκας ἐπολέμησα, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ' ὑμῶν, ἐκ
15 τῆς Χερρονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς
16 ἐνοικοῦντας Ἑλληνας τὴν γῆν. Ἐπειδὴ δὲ Κῦρος ἐκάλει, λαβὼν ὑμᾶς
17 ἐπορευόμεν, ἵνα εἴ τι δέοιτο ὠφελοῖν αὐτὸν ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον ὑπ'
18 ἐκείνου. Ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη δὴ μοι ἢ
19 ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρου φιλίᾳ χρῆσθαι ἢ πρὸς ἐκεῖνον ψευσάμενον μεθ'
20 ὑμῶν εἶναι. Εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω οὐκ οἶδα, αἰρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς καὶ
21 σὺν ὑμῖν ὅ τι ἂν δέη πείσομαι. Καὶ οὐποτε ἐρεῖ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ Ἑλληνας
22 ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς Ἑλληνας τὴν τῶν βαρβάρων
23 φιλίαν εἰλόμην, ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐ θέλετε πείθεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν
24 ἔψομαι καὶ ὅ τι ἂν δέη πείσομαι. Νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ πατρίδα
25 καὶ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν οἶμαι εἶναι τίμιος ὅπου ἂν
26 ᾧ, ὑμῶν δὲ ἔρημος ὧν οὐκ ἂν ἰκανὸς οἶμαι εἶναι οὔτ' ἂν φίλον ὠφελησαι
27 οὔτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι. Ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅπη ἂν καὶ ὑμεῖς οὕτω
28 τὴν γνώμην ἔχετε.”

(...)

67 Οὗτος μὲν τοιαῦτα εἶπε· μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον.
68 “Ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω·
69 πολλὰ γὰρ ἐνορῶ δι’ ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον· ὡς δὲ τῷ ἀνδρὶ ὄν ἄν
70 ἔλησθε πείσομαι ἢ δυνατὸν μάλιστα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι καὶ ἄρχεσθαι
71 ἐπίσταμαι ὥς τις καὶ ἄλλος μάλιστα ἀνθρώπων.” Μετὰ τοῦτον ἄλλος
72 ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν τὴν εὐήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος,
73 ὥσπερ πάλιν τὸν στόλον Κύρου ποιουμένου, ἐπιδεικνὺς δὲ ὡς εὐήθης εἶη
74 ἡγεμόνα αἰτεῖν “παρὰ τούτου ᾧ λυμαινόμεθα τὴν πρᾶξιν. Εἰ δὲ καὶ τῷ
75 ἡγεμόνι πιστεύσομεν ὄν ἄν Κῦρος διδῶ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῖν
76 κελεύειν Κῦρον προκαταλαβεῖν; Ἐγὼ γὰρ ὀκνοίην μὲν ἄν εἰς τὰ πλοῖα
77 ἐμβαίνειν ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ἡμᾶς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ, φοβοίμην δ’ ἄν
78 τῷ ἡγεμόνι ὄν δοίη ἔπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ ὅθεν οὐκ ἔσται ἐξελθεῖν·
79 βουλοίμην δ’ ἄν ἄκοντος ἀπιῶν Κύρου λαθεῖν αὐτὸν ἀπελθόν· ὃ οὐ
80 δυνατόν ἐστιν. Ἄλλ’ ἐγὼ φημι ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκεῖ δέ μοι
81 ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κῦρον οἵτινες ἐπιτήδειοι σὺν Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν
82 ἐκεῖνον τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι· καὶ ἐὰν μὲν ἡ πρᾶξις ἢ παραπλησία
83 οἷαπερ καὶ πρόσθεν ἐχρήτο τοῖς ξένοις, ἔπεσθαι καὶ ἡμᾶς καὶ μὴ κακίους
84 εἶναι τῶν πρόσθεν τούτῳ συναναβάντων· ἐὰν δὲ μείζων ἡ πρᾶξις τῆς
85 πρόσθεν φαίνεται καὶ ἐπιπονωτέρα καὶ ἐπικινδυνότερα, ἀξιοῦν ἢ
86 πείσαντα ἡμᾶς ἄγειν ἢ πεισθέντα πρὸς φιλίαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ καὶ
87 ἐπόμενοι ἄν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἐποίμεθα καὶ ἀπιόντες ἀσφαλῶς ἄν
88 ἀπίοιμεν· ὃ τι δ’ ἄν πρὸς ταῦτα λέγῃ ἀπαγγεῖλαι δεῦρο· ἡμᾶς δ’

89 ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι.”

Xenophon, *Anabasis* 1.3.3-6 en 1.3.15-19

Aantekeningen

11	φεύγω ἐκ	verbannen zijn uit
12	ὁ δαρεικός	dariek; een Perzische munt van ruim 8 gram goud
13	καθηδυπαθέω δαπανάω	erdoorheen jagen met pleziertjes besteden
18	συμπορεύομαι + <i>dat.</i>	samen met ... reizen
27-28	ὡς + <i>gen. abs.</i> οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε	jullie kunnen erop rekenen dat ik ...
68	ὡς + <i>ptc. fut.</i> λεγέτω	<i>hier:</i> in de veronderstelling dat ... <i>imperat. 3 ev.;</i> vertaal: hij/zij/het moet ...
69	ὡς	<i>lees:</i> ἕκαστος δὲ λεγέτω ὡς
71	ὡς μάλιστα	even goed als
72	ἡ εὐήθεια	naïviteit, onnozelheid
77	ὁ ξένος κακίους	<i>hier:</i> huursoldaat = κακίονες
85	ἐπίπυγος ἐπικίνδυνος ἀξιοῦν	zwaar gevaarlijk <i>inf. praes. act. van ἀξιόω</i>
86	πρὸς + <i>acc.</i>	<i>hier:</i> in

Vraag 1

regel 10 Ἐμοὶ γὰρ ξένος Κῦρος ἐγένετο

Clearchus wil in het vervolg duidelijk maken dat het feit dat hij ξένος van Cyrus was, vooral leidde tot voordeel van anderen. Citeer het tekstelement uit het vervolg (t/m regel 13 ἐδαπάνων) waaruit dit blijkt. (2 punten)

Vraag 2

regel 17 ὧν εὔ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου

Op welke drie manieren gebeurde dit? Beantwoord de vraag in het Nederlands en baseer je op het voorafgaande (vanaf regel 10 Ἐμοὶ). (2 punten)

Vraag 3

regels 18-20 ἀνάγκη t/m εἶναι

- Clearchus moet, naar eigen zeggen, kiezen tussen twee kwaden. Leg dat uit. (2 punten)
- Deze zin is zowel parallel als chiastisch opgebouwd. Noteer de Griekse tekstelementen van de parallellie en van het chiasme. (4 punten)

Vraag 4

regel 18 Ἐπεὶ t/m συμπορεύεσθαι

Waarom wilden de soldaten dit niet? Baseer je antwoord op je kennis van het voorafgaande (niet in de tekst afgedrukt). (2 punten)

Vraag 5

regels 20-21 Εἰ μὲν t/m πείσομαι

H.C. Muller vertaalde in 1929 deze regels als volgt:

"Of ik in beide gevallen goed handel, laat ik hier in 't midden. Ik kies echter het laatste en wil met u alles verdragen."

- Citeer het Griekse tekstelement dat de vertaler weergeeft met 'laat ik hier in het midden'. (1 punt)
- Citeer het Griekse tekstelement dat de vertaler weergeeft met 'het laatste'. (1 punt)
- Verdedig de stelling dat de toevoeging van 'in beide gevallen' inhoudelijk onjuist is. (2 punten)

Vraag 6

regel 21 ὅ τι ἂν δέη

Waarop hint Clearchus, gezien de woorden Εἰ t/m οἶδα (aan het begin van deze zin in regel 20)? Beantwoord de vraag in het Nederlands. (1 punt)

Vraag 7

regel 23 ὑμεῖς t/m πείθεσθαι

Citeer het tekstelement uit het voorafgaande (regel 16 t/m 21 Ἐπειδὴ t/m πείσομαι) waarin inhoudelijk hetzelfde wordt uitgedrukt als in regel 23 ὑμεῖς t/m πείθεσθαι. (2 punten)

Vraag 8

regels 24 t/m 25 Νομίζω t/m συμμαχούς

Citeer het woord dat in deze zin als metonymia gebruikt wordt. (1 punt)

Vraag 9

regel 25 σὺν ὑμῖν μὲν ἂν οἶμαι εἶναι τίμιος en regel 26 οὐκ ἂν ἰκανὸς οἶμαι εἶναι

De combinatie ἂν εἶναι drukt uit: (1 punt)

- A. mogelijkheid (*potentialis*)
- B. onwerkelijkheid (*irrealis*)
- C. toekomst (*futuralis*)
- D. werkelijkheid (*realis*)

Vraag 10

In regel 20 zegt Clearchus: αἰρήσομαι ὑμᾶς

- a. Beschrijf in eigen woorden wat Clearchus in eerste instantie als reden opgeeft voor zijn keuze. Baseer je antwoord op regel 21 t/m 26 (καὶ οὐποτε t/m ὅπου ἂν ᾧ). (2 punten)
- b. Je zou kunnen zeggen dat Clearchus eigenlijk helemaal geen andere keuze had. Leg dat uit op basis van regel 26-27 (ὑμῶν t/m ἀλέξασθαι). (2 punten)

Vraag 11

regels 71-74 Μετὰ t/m πρᾶξις

Op de basisschool leer je al dat je bij het schrijven van een tekst niet steeds dezelfde woorden moet gebruiken maar dat je moet variëren. Dit voorschrift gold in de oudheid ook, en het wordt aangeduid met de Latijnse term *variatio*.

- a. Waar past Xenophon in deze passage **wel** *variatio* toe? (2 punten)
- b. Waar past Xenophon in deze passage **niet** *variatio* toe? (2 punten)

Citeer in beide gevallen de relevante Griekse woorden.

Vraag 12

regel 72 εὐήθειαν en regel 73 εὖηθεος

Waarom is het voorstel van de vorige spreker (niet in de tekst afgedrukt) onnozel?

Beantwoord de vraag in het Nederlands. (2 punten)

Vraag 13

Verklaar het gebruik van de volgende modi: (3 punten)

- a. regel 75 διδῶ
- b. regel 76 ὀκνοίην
- c. regel 78 ἀγάγη

Vraag 14

regels 76-78 Ἐγὼ t/m ἐξελεῖν

Zet in eigen woorden uiteen voor welke twee mogelijke gebeurtenissen de spreker in deze zin bang is. (2 punten)

Vraag 15

regel 79 βουλοίμην t/m ἀπελθών

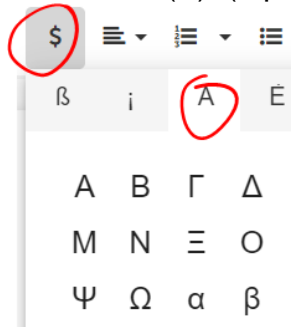
In de vertaling van Koolschijn en Reinsma zijn deze woorden als volgt weergegeven: “Het liefst zou ik, als we dan toch zonder Cyrus’ toestemming moeten handelen, willen weggaan zonder dat hij het merkt.”

Citeer het Griekse tekstelement dat in de vertaling is weergegeven met ‘als we dan toch moeten handelen’. (2 punten)

Vraag 16

Regel 80 Ἄλλ’ ἐγώ φημι ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι

Zet de in het enkelvoud staande woorden (ἐγώ en φημι) om in het meervoud en zet de in het meervoud staande woorden (ταῦτα en φλυαρίας) om in het enkelvoud. Neem de Griekse woorden makkelijk over door deze te selecteren, te kopiëren en te plakken in je document. Verander dan de letters die veranderd moeten worden. Je kunt de Griekse letters vinden in de opmaakbalk onder Special Characters (\$) en dan Greek (A). (4 punten)

- ἐγώ →
- φημι →
- ταῦτα →
- φλυαρίας →

Vraag 17

regels 80-82 δοκεῖ t/m χρῆσθαι

Vertaal deze passage in goed Nederlands. (6 punten)

Vraag 18

regel 81 σὺν Κλεάρχῳ

De spreker zegt niet waarom hij vindt dat Clearchus mee moet naar Cyrus. Welk argument zou hij daarvoor kunnen aanvoeren? (1 punt)

Vraag 19

regel 87 ἀσφαλῶς

Citeer het Griekse woord (vanaf regel 84 ἐὰν δὲ) op grond waarvan de Grieken ἀσφαλῶς zouden kunnen vertrekken. (2 punten)

Vraag 20

regels 71-89 Μετὰ τ/μ βουλευέσθαι

In het voorafgaande (niet in de tekstbijlage afgedrukt) heeft Xenophon verteld dat Clearchus een paar medestanders had geïnstrueerd om het woord te voeren tijdens de beraadslaging. Eerst deed iemand het voorstel om aan Cyrus schepen of een gids te vragen (rede 1). Daarna voerde Clearchus kort het woord (regel 67-71; rede 2), en vervolgens komt de rede van regel 71 t/m 89 (rede 3). Welk van de volgende mogelijkheden is waar? (2 punten)

- A. rede 1 wordt door een buitenstaander gehouden, rede 3 door een medestander;
- B. rede 1 wordt door een medestander gehouden, rede 3 door een buitenstaander;
- C. rede 1 en rede 3 worden beide door een buitenstaander gehouden;
- D. rede 1 en rede 3 worden beide door een medestander gehouden.

Vraag 21

regels 71-89 Μετὰ τ/μ βουλευέσθαι

Het betoog dat de spreker in deze regels houdt, valt qua inhoud in twee gedeelten uiteen. In welke regel begint het tweede deel van zijn betoog en hoe valt de inhoud van dat tweede deel kort te typeren? (2 punten)

Vraag 22

regel 84-86 ἐὰν τ/μ ἀφιέναι

De woorden *pedagoog*, *homofilie* en *onpraktisch* gaan elk (deels) terug op Griekse woorden in deze regels. Citeer de desbetreffende Griekse woorden en maak duidelijk wat de betekenisrelatie tussen het Nederlandse en het Griekse woord is. (6 punten)

Vraag 23

De volgende regels komen uit een ander deel van de tekst die je hebt gelezen. In het handschrift zijn drie woorden helaas niet meer leesbaar. Welke woorden zijn volgens jou de juiste? Noteer deze. (6 punten)

ὥστε καὶ **xxx** αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλθεῖν, τὸ μὲν μέγιστον **yyy** ὅτι σύνοιδα ἐμαυτῷ πάντα ἐψευσμένος αὐτόν, ἔπειτα καὶ δεδιῶς μὴ λαβῶν με δίκην **zzz** ὧν νομίζει ὑπ' ἐμοῦ ἠδικῆσθαι.

xxx	yyy	zzz
μεταπεμπόμενοι	αἰσχυρόμενοι	ἐπέθηκε
μεταπεμπόμενος	αἰσχυρόμενος	ἐπιθή
μεταπεμπομένου	αἰσχυνομένου	ἐπετίθει
μεταπεμπομένῳ	αἰσχυνομένῳ	ἐπιτίθησι

Vraag 24

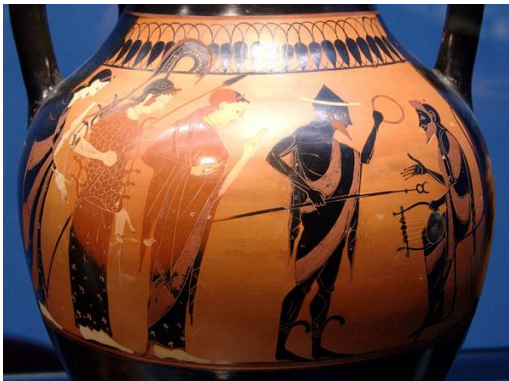
Xenophon keerde na de tocht niet terug naar Athene. Beantwoord de volgende vragen op grond van de informatie die je bij de inleiding op het pensum gelezen hebt.

- a. Om welke **politieke** reden was hij daar niet meer welkom? (1 punt)
- b. Om welke **persoonlijke** reden wilde hij zelf niet meer terug? (1 punt)

Vraag 25

De Griekse soldaten zullen zeker tot de god Ares gebeden en aan hem geofferd hebben. Op welke van de volgende vier afbeeldingen is Ares **niet** afgebeeld? (1 punt)

A.

Bron: Wikipedia

B.

Bron: Wikipedia

C.

Bron: Wikipedia

D.

Bron: Wikipedia

Einde